
VLOGA MUZEJSKIH KNJIŽNIC PRI IZMENJAVI INFORMACIJ MED EVROPSKIMI ETNOGRAFSKIMI IN SOCIALNOZGODOVINSKIMI MUZEJI

Bojana Rogelj Škafar

126

Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja (SEM) v Ljubljani je specialna knjižnica, ki je po organizacijski plati ob kustodiatih oddelek osrednjega slovenskega etnološkega muzeja s statusom nacionalnega muzeja. Skupaj z njim je bila ustanovljena leta 1923, ko so bile zbirke predmetov etnografskega pomena prenešene iz Narodnega muzeja v novoustanovljeni Kraljevi etnografski muzej, knjižnično gradivo, nanašajoče se na te zbirke, ter tisto z etnološko in antropološko tematiko pa v knjižnico muzeja. Precejšen del knjižničnega fonda se je vseskozi in se še povečuje na račun izmenjave publikacij, ki jih izdaja muzej, s sorodnimi domačimi in tujimi ustanovami (etnografski in drugi muzeji, akademije, specialne knjižnice). Danes obsega knjižnični fond 25.000 zvezkov, od tega tri četrtine periodičnih publikacij. Od šestdesetih let naprej se v knjižnici oblikuje zbirka časopisnih izrezkov iz slovenskega časopisja, ki so klasificirani po etnološki sistematiki. Slikovno gradivo, audio zapisi, fototeka in diateka se hranijo in dokumentirajo v dokumentacijskem oddelku muzeja.

V knjižnici SEM sta zaposlena dva strokovna delavca: kustodinja bibliotekarka, ki je etnologinja, in bibliotekar, ki skrbi za vnos podatkov o knjižničnem gradivu v standardizirani slovenski medknjižnični sistem COBISS. Ta sistem predstavlja enega redkih na nivoju države uspešno delujočih sistemov v evropskem merilu, saj so vanj z redkimi izjemami vključene vse slovenske knjižnice od šolskih, splošnoizobraževalnih, specialnih do Narodne in univerzitetne knjižnice.

Naloge knjižnice SEM so v poglavitnem naslednje: v knjižnici nabavljamo, hranimo, dokumentiramo in posredujemo gradivo, ki služi kot vir za študij in raziskovanje zbirk muzejskih predmetov, ki jih hrani muzej, in ki jih upravljajo, dokumentirajo in raziskujejo muzejski kustosi. To so zbirke s področij ruralnega gospodarstva, ljudskega stavbarstva z notranjo opremo, noše in tekstila, zbirke ljudske obrti in prometa, predmeti družbene kulture, zbirke ljudske umetnosti in neevropskih kultur. Knjižnično gradivo pa ni le ozko vezano na zbirke muzejskih predmetov, ampak stremimo k nabavi literature, ki je rezultat raziskovanja načina življenja in ljudske kulture (gre za definicijo predmeta etnologije, ki se je v šestdesetih letih 20. stoletja uveljavila v slovenski etnologiji), ali ki bi po svoji vsebini lahko bila vir za študij etnološke tematike. V ta sklop sodijo različne krajevne monografije in takoimenovana domoznanska literatura. Načrtno zbiramo gradivo, ki priča o zgodovini etnologije na Slovenskem. Hkrati pa skušamo pridobiti

čimveč primerjalnega gradiva zlasti iz Evrope tako z vidika etnološke teorije kot tudi konkretnih tematskih študij. Prav tako skušamo pridobiti čimveč literature s področja muzeologije. Pri tem naj poudarimo, da muzejska knjižnica ni namenjena zgolj kustosom, ampak jo obiskujejo tudi strokovnjaki drugih ustanov, ob njih pa še študentje, arhitekti, oblikovalci in laiki.

Iz zgoraj navedenega sledi, da skušamo glede na vsebino knjižničnega gradiva slediti dvema smerema: poskrbeti za literaturo, ki je v neposredni zvezi s predmeti, ki jih hrani muzej, ter literaturo, v kateri so zajeta spoznanja kot posledica študija odnosov med nosilci načina življenja in predmeti, ki dobivajo v muzejih funkcijo muzealije in ki v končni fazi zopet zaživijo v življenskem kontekstu, tokrat izraženem z jezikom razstave. Ali če povzamemo: končni cilj specialne muzejske knjižnice je, da zbere in pripravi za uporabo informacije, ki jih kustos potrebuje pri študiju muzealij, kar vse prinaša nova spoznanja v obliki strokovnih besedil in razstav, kjer se poudari, kaj je (bilo) pomembno in kako naj se pomni.

Dostopnost do primarnih dokumentov oziroma publikacij je bistvenega pomena za uspešno raziskovalno delo in prezentacijo le tega v muzeju. Informacije o tem lahko v SEM že dve leti poišče vsak kustos sam preko računalnika v svoji sobi. Naloga knjižnice je, da mu publikacije preskrbi. Načini so nakup, medknjižnična izposoja ali zamenjava za publikacije, ki jih izdaja SEM. Le-ta ima bogato publicistično dejavnost. Letno izdajamo revijo *Etnolog*, ki obsega približno 500 strani in prinaša znanstvene in strokovne članke s področja etnologije, antropologije in muzeologije. V prvem sklopu imamo navado objaviti članke, ki so ubrani na določeno temo (npr. urbana etnologija, raziskave s področja življenja zamejskih Slovencev v Italiji, aktualni koncepti stalnih razstav...), v Janusovem razdelku objavimo pomembne članke ponavadi tujih strokovnjakov (dvojezično), ob tem pa še vrsto člankov, ki spremljajo dogajanje v stroki (ocene razstav, knjižne recenzije...). Ob *Etnologu* izdajamo serijo *Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja*, ki prinaša študije posameznih zbirk muzeja. Doslej so izšli *Votivi*, *Pasovi* in *sklepanci*, *Oselniki* ter zunajevropske zbirke slovenskih misijonarjev *Barage*, *Čebulja* in *Pirca*. V pripravi so *Otroške igrače* in *Svetila*. Tu je še nova serija *Likovne sledi*, v kateri bomo objavljali pomembno slikovno gradivo, ki ga hrani muzej, in ki ga etnologi muzealci uporabljamo kot vir za študij. SEM ima bogato razstavno dejavnost in s tem tudi bogato produkcijo razstavnih katalogov. Skratka, v zamenjavo lahko ponudimo res kvalitetne znanstvene študije, ki lahko služijo kot študijski vir ali primerjalno gradivo etnologom, zgodovinarjem in muzealcem doma in v tujini. Za naše kustose pa so seveda zanimive sorodne publikacije, ki nastajajo v tujih, zlasti evropskih muzejih. Tu pa se srečujemo s problemi. Z nekaterimi muzeji nas povezuje večletna tradicija zamenjave tako revij kot katalogov razstav. Ugotavljamo pa, da dobivamo v konkretno zamenjavo zelo izbrano število publikacij. Poleg tega nimamo tekočega pregleda nad celotno publicistično dejavnostjo v evropskih etnografskih in socilanozgodovinskih muzejih. Ena od možnosti za obveščanje o tem se je pokazala z izdajanjem revije *Net*. Vendar pa so na njegove strani prišle informacije le iz tistih muzejev, kjer se jim je o tem zdelo vredno poročati. Ob tem ne gre spregledati, da so za objavo v tiskanem mediju potrebna določena finančna sredstva in določen čas, ki preteče med zapisom informacije do objave v mediju (priprava besedila, tisk, distribucija).

Možna rešitev je vsekakor spletna stran na Internetu. V ta namen bi morali ugotoviti, kateri muzeji, ki delujejo v okviru NET-a, imajo možnost bodisi v okviru knjižnic ali kakih drugih oddelkov, da postanejo centri za zbiranje informacij o publicistični dejavnosti posameznih muzejev. Od tod bi te informacije tekoče vnašali na spletno stran in s tem bistveno povečali vedenje o tematskih in raziskovalnih dosežkih tako v obliki razstav kot publikacij, ki jih producirajo evropski etnografski in socialnozgodovinski muzeji (1. faza). Spletne strani NET-a bi nam v 2. fazi omogočile tudi neposredno medbibliotečno izposajo publikacij. Dejstvo je, da hranijo muzejske knjižnice tematsko specifično literaturo, ki je za muzealce najbolj zanimiva, in ki je v drugačnih knjižnicah ni. V SEM smo se doslej v ta namen obračali na Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani, kjer deluje specializirani oddelek za medbibliotečno izposajo. Tu so za nas poiskali konkretne iskane publikacije v evropskih knjižnicah ali centrih, s katerimi imajo povezave. Spletna stran NET-a pa bi ponudila neposreden dostop in spoznavanje knjižničnih fondov, ki bi jih na ta način sami odkrivali in se nato dogovarjali za izposajo.

Če naj povzamem: v spletni strani NET-a na Internetu vidim možnost za popolno prisotnost informacij o celostni dejavnosti evropskih etnografskih in socialnozgodovinskih muzejev. Z vidika knjižnic in uporabnosti fondov, s katerimi le te upravljajo, pa nam spletne strani ponujajo enkratno možnost povezovanja knjižnic in neposrednega stika z znanjem, ki ga knjižnice ponujajo uskladiščenega v knjigah, revijah, na audio in video kasetah ter na CD-ROM-ih.